

Lukemaan- ja kirjoittamaan oppiminen ja opettamisen menetelmät

Luento 3. Analyttiset menetelmät

Luento 4. Kirjoittaminen

Pia Vataja 8.9.2021

Analyttiset lukemaan opettamisen menetelmät

Analyttisiä menetelmiä ovat esimerkiksi:

- Kokosanamenetelmä
- Lausemenetelmä
- LPP (Lukemaan Puheen Perusteella)

Analyttiset menetelmät - ns. kokonaisvaltaiset menetelmät

- Taustalla John Downingin kognitiivisen selkeyden teoria: lukemisen kommunikatiivinen luonne.
- Lukemaan oppimisen edellytykset ovat lukemisen tarkoituksen ymmärtäminen, kielen tiedostaminen (linguistic awareness) ja lukemisessa käytettävien käsitteiden oppiminen.
- Lapsen kannalta merkityspainotteinen (meaning based) lähestymistapa: lukemiseen valitut asiat ja ajatukset olisivat lapselle merkityksellisiä ja liittyisivät hänen kokemusmaailmaansa.
- Kirjain-äännevastaavuus tulee opittavaksi vasta myöhemmin.

Suomeen sukeutuvan teorian myötä

- 70-80-luvuilla sovelluksia kokonaisvaltaisista menetelmistä (esim. Lehmuskallio, Korkeamäki)
- Mallit ruotsin ja englannin kielistä: lyhyt sanaisia kieliä, sanavartalot eivät taivutettaessa muutu, tarvitaan sanahahmojen tunnistamista puhutun ja kirjoitetun kielen välisen heikon yhteyden takia.
- Opetuksen lähtökohtana on jokin merkitystä kantava kielen osa, jota ryhdytään analysoimaan.
- Opetus etenee merkityksellisistä kokonaisuuksista kohti kielen pienempiä yksiköitä (esim. teksti -> lause -> sana -> tavu -< äänne/kirjain).

Ongelmat ja edut

Ongelmia: epäsäännöllisiin kieliin pohjautuva suhde kirjoitetun kielen tarkasteluun

- Suomen kielen kirjain-äännevastaavuus, keskeiset äänteiden kestojen erottelut, morfeemit ja tavurajojen hahmottaminen jäävät lapsille pitkään hämäriksi.
- Heijastuu kirjoitustaidon oppimisen ongelmiin ja siihen, että lapset tekevät lukiessaan pitkään virheitä.

Etuja: hyvä lukemismotivaatio, luetun ymmärtämisen pohjan vahvistaminen ja lasten tuottelias kirjoittaminen.

Kokosanamenetelmä

Opetuksen perusyksikkö on kokonainen sana. Lapsi oppii ensin hahmottamaan kirjoitettua kieltä kokonaisina sanoina, ikään kuin kuvina niiden konteksteissa.

- 1. Opetellaan ulkoa 70-80 sanan perussanasto sanakorttien avulla (kuva-sanakortti tukee muistia)
- 2. Kun sanoja on opittu tunnistamaan riittävästi, sanahahmoja aletaan pilkkoa ensin tavuiksi
- 3. ja lopulta kirjaimiksi ja äänneiksi.

Sanojen jäljentämistä mallista (kirjoittamista) käytetään yhtenä tapana tutustua sanoihin ja niiden kirjoitusasuun. Vaikka kokosanamenetelmässä oppiminen perustuu aluksi ulkomuistiin, myöhemmin tapahtuva sanojen analyysiprosessi opettaa kielen tavu- ja äännerakenteet.

Domanin menetelmä

- Glenn Doman kokosanamenetelmä hyvin nuorille lapsille.
- Lukemaan opettelu perustuu lapsen ehdoilla tapahtuviin päivittäisiin lukemisleikkihetkiin, joissa lapselle näytetään hänen lähiympäristöönsä kuuluvien sanojen ja asioiden kirjoitettua muotoa suurikokoisilla sana- tai lausekorteilla leikinomaisissa yhteyksissä.
- **Tärkeää: harjoittelu kestää juuri niin kauan kuin lapsi on innostunut.**
- 1. 15 sanan perussanasto (äiti, isä, lapsen nimi jne.)
- 2. 20 lapseen itseensä liittyvää minä-sanaa (käsi, polvi, pää jne.)
- 3. lapsen lähiympäristön koti-sanat (esineet ja tekeminen)
- 4. lauseenrakennussanat (valitusta lastenkirjasta)
- 5. lause- ja virkekortit
- 6. helpon kirjan lukeminen
- 7. aakkoset

i-sä

ku-mi

sor-met

Sanakorttien säännöllinen näyttäminen lyhyen aikaa kerrallaan muutaman kuukauden ajan johtaa sanavaraston laajenemiseen ja lukutaitoon.

Lausemenetelmä

- ”Lause on ymmärtämisen kannalta mielekkäämpi kokonaisuus kuin sana, koska vasta lause on riittävän määrän merkitystä sisältävä kielen kokonaisuus.”
- 1. Lauseeseen lisätään tai siitä muutetaan yksi sana kerrallaan, jolloin myös merkitys muuttuu (esim. Mene kouluun. Mene pyörällä kouluun. Mene pyörällä kouluun nopeasti.).
- 2. Tarkastellaan lauseesta yksittäisiä sanoja ja niiden rakenteita.
- 3. Kuvia käytetään lausemenetelmässä lauseiden ymmärtämisen tukena.

Lausemenetelmää ei käytetä perusmenetelmänä vaan muiden rinnalla: tutkitaan, miten lauseen merkitys muuttuu, kun sanoja lisätään, poistetaan tai vaihdetaan lauseessa.

LPP-menetelmä

- Ulrika Leimar (1974): **LTG - Läsninlärning på talets grund**
- Keskeistä: lapsilähtöisyys, yksilöllisyys ja toiminnallisuus, jotka yleensä siirtyvät luokan muihinkin toimintoihin.
- Lähtökohtana: lasten oma puhekieli, jota muutetaan kirjoitetuksi kieleksi.
- Painotetaan lukutaidon riippuvuutta taidosta puhua ja kuunnella. Puhe edellyttää yhteistä käsitemaailmaa.
- Opettajan tehtävä: herkkänä lapsia kiinnostavien teemojen ja aiheiden suhteen, jotta hän saa lapset keskustelemaan keskenään sekä yhdessä opettajan ja koko ryhmän kanssa.
- Ryhmän kokemusten jakaminen keskustelun avulla laajentaa sanavarastoa ja kielellistä ilmaisu.
- 5 vaihetta

1. Keskusteluvaihe

- Tavoite: osallisuuden ja osallistumisen kokeminen ryhmässä.
- Ryhmässä keskustellaan opettajan tai oppilaiden valitsemasta aiheesta
- Opettaja on ensisijaisesti puheenvuorojen jakaja ja avointen kysymysten tekijä eikä kommentoi jokaista puheenvuoroa.
- Keskustelussa korostetaan vuorotellen puhumista ja toisen kuuntelemista. Siksi istutaan puolikaarella.
- Alussa vain puoli luokkaa kerrallaan.
- Myöhemmin koko luokka yhdessä.

2. Saneluvaihe

- Saneluvaihe voi seurata joko välittömästi keskusteluvaiheen jälkeen tai esim. seuraavan päivänä, jolloin ensin palautetaan mieliin keskustelun sisältö.
- Kesto: noin 15-25 minuuttia
- Tarkoitus: ohjata lapset huomaamaan puheen ja kirjoitetun kielen välinen yhteys.

2. Saneluvaihe jatkuu

- 1. Otsikko: keksitään sanelulle nimi eli otsikko käydyn keskustelun pohjalta.
- 2. Opettaja kirjoittaa ja oppilaat kokoavat sanaa ääneen sitä mukaa, kun puhe muuttuu kirjaimiksi.
- 3. Kun otsikko on valmis, koko ryhmä sanoo sen uudelleen tavallisella lukunopeudella.
- 4. Teksti: Opettaja kirjoittaa fläppitaululle tai taululle lasten ehdotusten mukaisesti keskustellusta aiheesta yhden 'asian' eli lauseen kerrallaan. Kirjoittaminen tapahtuu samoin kuin otsikossa: opettaja kirjoittaa ja oppilaat puhuvat tekstiä ääneen.
- 5. Vaikka teksti kirjoitetaan siten kuin lapset sen sanelevat (puhekielisestikin), niin opettaja voi ohjata tekstiä järkeviin kokonaisuuksiin tai auttaa lasten ajattelua apukysymyksillä (esim. Mitä sitten tapahtui?).
- 6. Kun teksti on valmis, se luetaan yhdessä ääneen lukutaitoisten oppilaiden johdolla. Opettaja osoittaa luettavaa kohtaa.
- 7. Oppilaat voivat vielä kommentoida tai korjata tekstiä.

3. Laborointivaihe

- Tarkoitus on tukea kielellistä tietoisuutta sekä opettaa analysoimaan puhetta ja kirjoitettua tekstiä.
- Saneluvaihetta seuraavaksi päiväksi opettaja valitsee sanellusta tekstistä kohtia, joita tarkastellaan yhdessä.
- Opettaja kirjoittaa tekstistä yksittäisiä sanoja, tavuja, sanojen päätteitä tai kirjaimia erillisille paperiliuskoille (laborointilaput).

3. Laborointivaihe jatkuu

- 1. Luetaan teksti yhdessä ääneen.
- 2. Tekstistä keskustellaan . Opettaja kiinnittää lasten huomion haluamiinsa yksityiskohtiin, jotka hän on tekstistä valinnut (esim. yksittäisiä kirjaimia ja niitä vastaavia äänneitä, lyhyitä ja pitkiä vokaaleita, geminaattoja, tavuja, lyhyitä ja pitkiä sanoja, lauseita, yhdyssanoja jne.).
- 3. Tarkastellut sana-, tavu- ja kirjainlaput kiinnitetään tauluun ja niitä tarkastellaan vielä yhdessä.
- 4. Oppilaat saavat laborointilaput ja kertovat toisille, mistä kohden tekstiä lappu on, jolloin liuska kiinnitetään oikeaan kohtaan tekstin päälle.

Sanellusta tekstistä tehdään usein myös kirjain-äänneanalyysiä sekä tavuerottelua esim. KÄTS-menetelmän mukaisesti.

4. Uudelleenlukemisvaihe

Tavoite: kukin oppilas tarkastelee vuorollaan opettajan kanssa kahden kesken yhteisesti saneltua tekstiä, jonka opettaja on monistanut kaikille sanelukansioon.

- 1. Aluksi oppilaat tarkastelevat tekstiä itsenäisesti ja piirtävät siihen sopivan kuvan.
- 2. Samaan aikaan opettaja tutkii tekstiä yhden oppilaan kanssa kahden kesken. Oppilas lukee opettajalle tuntemiaan sanoja, lauseita tai tekstin osia. Opettajan tehtävä on auttaa oppilasta saamaan sanoista selvää ja mahdollisesti lukea tekstiä yhdessä, ei kontrolloida oppilaan lukemista.
- 3. Lopuksi oppilas valitsee tekstistä alleviivaamalla sanat, jotka hän osaa jo lukea tai haluaa opetella.

Kaikilla on kiinnostavaa itsenäistä tekemistä.

5. Jälkikäsittelevaihe

- 1. Saneltu teksti otetaan esille, luetaan se ja lasketaan merkatut sanat.
- 2. Sanoista oppilas tekee sanakortteja omaan sana- tai aakkoslaatikkoonsa. Sanakortti kirjoitetaan ensin lyijykynällä, opettaja tarkistaa oikeinkirjoituksen ja samalla oppilas vielä lukee sanan ääneen.
- 3. Kortin sana viimeistellään tussilla ja painetaan kirjaimet mieleen.
- 4. Oppilas opettelee itsenäisesti sanakorttiansa sanoja, sanoissa olevia kirjaimia ja niitä vastaavia äänneitä. Opettaja auttaa tarvittaessa.
- 5. Kun oppilas mielestään osaa sanat, hän menee 'lukemaan' ne opettajalle. Aluksi lukeminen voi olla kirjainten luettelemista tai varjolukemista yhdessä opettajan kanssa, kunnes lukeminen onnistuu itsenäisesti.
- 6. Sana tavutetaan korvakuuloilta.
- 7. Sana kuvitetaan ja sijoitetaan sanalaatikkoon aakkosjärjestykseen.

1. luokalla sanakortteja valmistuu 40-90 oppilaan taidoista riippuen.

LPP jatkoharjoituksia

- Sanalaatikossa olevien sanojen tarkastelu parin kanssa.
- Sanahaitareiden taittelua sanojen tavuttamiseksi.
- Kertomusvihkoon kirjoitetaan omia juttuja.
- Tutustutaan lastenkirjallisuuteen ja tietokirjoihin ja käytetään aktiivisesti luokan / koulun kirjastoa.

LPP jatkoharjoituksia

- Kirjoitusharjoituksia pääasiassa itsenäisesti:
- 1. Tutustutaan kirjaimiin kirjainkorttien ja pelien avulla.
- 2. Kirjainmuotoharjoituksia isoon kokoon ja Minun kirjaimeni -vihkoon lapsen haluamassa järjestyksessä. 3. Kirjainten piirtämisharjoituksia varten luokassa on mallikortit suuntanuolineen ja kaikki kirjaimet alusta asti nähtävillä.

Opettaja seuraa, mitä kirjaimia oppilas jo osaa ja on harjoitellut

CID-assosiaatiomenetelmä (Central Institute for the Deaf/ McGinnis)

- Korostuu lasten tarpeiden mukaan valitut yksilölliset harjoitukset ja systemaattinen seuranta.
- Toistoharjoituksilla vahvistetaan puhutun ja kirjoitetun kielen välisten assosiaatioiden eli yhteyksien ja pysyvien muistijälkien muodostumista sekä tarkentumista.
- Toistoilla tuetaan työskentelyrutiineja, jotka helpottavat tarkkaavaisuuden suuntaamista opetettavaan asiaan.
- Tuetaan myös lapsen kielellistä tietoisuutta ja lukemisvalmiuksia. Valmiusharjoituksissa korostetaan ohjeiden vastaanottamista ja kehonkaavioon liittyviä harjoituksia sekä aisti-, rytmi- ja motorisia harjoituksia.
- Lukutaidon opetuksessa CID-opetus etenee osista kokonaisuuksiin eli kirjain-äänne- tavu-sana.

KPL – Kuuntelen Puhun Luen

- KPL on kokosanamenetelmä CID- tai KÄTS-menetelmän yhteydessä
- Kehittää lapsen käsite- ja sanavarastoa sekä tutustuttaa häntä kirjoitettuun kieleen.
- Erityisesti lapsille, joilla on suuria vaikeuksia lukemaan oppimisessa ja/tai suomen kielen omaksumisessa
- KPL-materiaali koostuu perussanaston kuva-sanakorteista, joiden avulla opetellaan ymmärtämään käsitteinä, tuottamaan sanoja puhuen tai viittoen, lukemaan tai tunnistamaan sanahahmoja kokonaisina ja kirjoittamaan niitä ulkomuistista.
- Sanasto on jaettu aihepiireittäin kahdeksikymmeneksi opetuskokonaisuudeksi, joissa kussakin on 12 sanaa (yhteensä 240 sanan sanasto).
- Sanoja käsitellään ensin yksittäin ja vähitellen niitä yhdistellä pieniksi lauseiksi.

Tärkeää menetelmästä riippumatta

1. Ole itse innostunut ja toimi johdonmukaisesti.
2. Huomioi lasten taidot sekä yksilölliset tarpeet ja eriytä.
3. Keskustele vanhempien kanssa kodin tuesta lapselle.
4. Pidä luokkaympäristö kielellisesti virikkeisenä lukemiselle ja kirjoittamiselle.
5. Pidä kielellisen tietoisuuden harjoituksia mukana pitkään.
6. Opetta kirjain-äännevastaavuuden ja tavujen käyttö lukemisen ja kirjoittamisen yhteydessä.
7. Pidä alusta asti mukana kuullun ja luetun ymmärtämisen harjoituksia.
8. Käytä vuorovaikutteisia ja osallistavia työtapoja sekä tekstejä, joilla on merkitystä lapsille ja jotka virittävät keskustelemaan.
9. Ole herkkänä erityistä tukea tarvitsevien lasten varhaisessa tunnistamisessa ja tuen saamiseen.
10. Kiinnitä huomiota motivaation säilyttämiseen kaikkien lasten kohdalla.

Opettajan keinoja innostaa lukemaan

Lukeminen sosiaalisena tapahtumana

1. Lue paljon **ääneen ja keskustelkaa luetusta**.
2. Luetuta **pareittain** ja pienissä **ryhmissä**.
3. Järjestä luokkaan **paljon** eri tasoista **luettavaa**.
4. Huomioi lasten **kiinnostuksenkohteet**; anna **valita** luettavaa.
5. **Jakakaa lukukokemuksia** luetuista kirjoista.

1. Harrastakaa **kirjavinkkausta** sopivan luettavan löytämiseksi.
2. Varaa rauhallisia **lukuhetkiä**, jolloin kaikki lukevat.
3. Laatikaa yhdessä **konkreetteja lukutavoitteita**.
4. Anna vaihtoehtoja kirjan **käsittelytavoista**.
5. Käytä kirjoja **virikkeinä** eri toiminnoille (esim. luovat tuotokset, draama).
6. Pidä yhteisesti kootut **lukupuut ja lukutoukat** luokassa esillä.
7. Innosta myös ulkoisilla **kannustimilla** (esim. lukudiplomit).
8. Tutustuta oppilaat **kirjaston** säännölliseen ja monipuoliseen käyttöön.
9. Tehkää **omia kirjoja** (satuja, runoja, vitsikirja, uutisia tms.) tai elokuvia.
10. Kutsukaa **kirjailija** luokkaan tai tutustukaa kirjailijan nettisivuihin.
11. Yhdistä **mediankasvatus** ja **netinlukutaito** lukemisen opetukseen.
12. Anna **vanhemmille tietoa**, kuinka innostaa lasta lukemaan kotona.

Opettaja motivaation sytyttäjänä ja ylläpitäjänä

Tue lapsen myönteistä minäkuvaava ja pystyvyyden tunnetta.

Etsi optimaalisia haasteita kullekin lapselle.

Anna mahdollisuus oppia toisilta.

Tue lapsen uteliaisuutta.

Ohjaa lapsia tehtäväsuuntautuneisiin työskentelytapoihin.

Huomioi lasten kiinnostuksen kohteet ja laajenna niitä.

Alkavasta kirjoittajasta tarinankertojaksi

Kirjoittaminen

- Edetään tutusta abstraktiin
- Ei ole sidoksissa aikaan tai oppiaineeseen
- Perustekniikalla pärjää aina
- Opetuksen merkitys korostuu
- Tarvitaan mallit ja harjoitusta

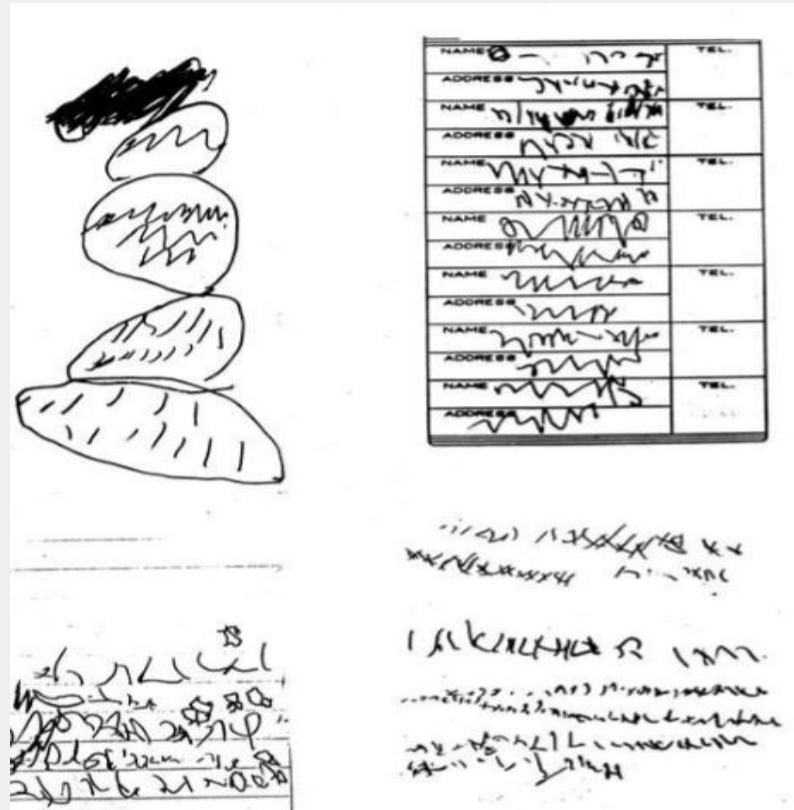
Kirjoittajaksi kasvaminen

- Lapsi kiinnostuu ympäristön teksteistä.
- Lapsi alkaa kysellä ja matkia.
- Lapsi käyttää kirjoittamista viestien lähettämiseen.
- Oma nimi kiinnostaa ensimmäisenä.

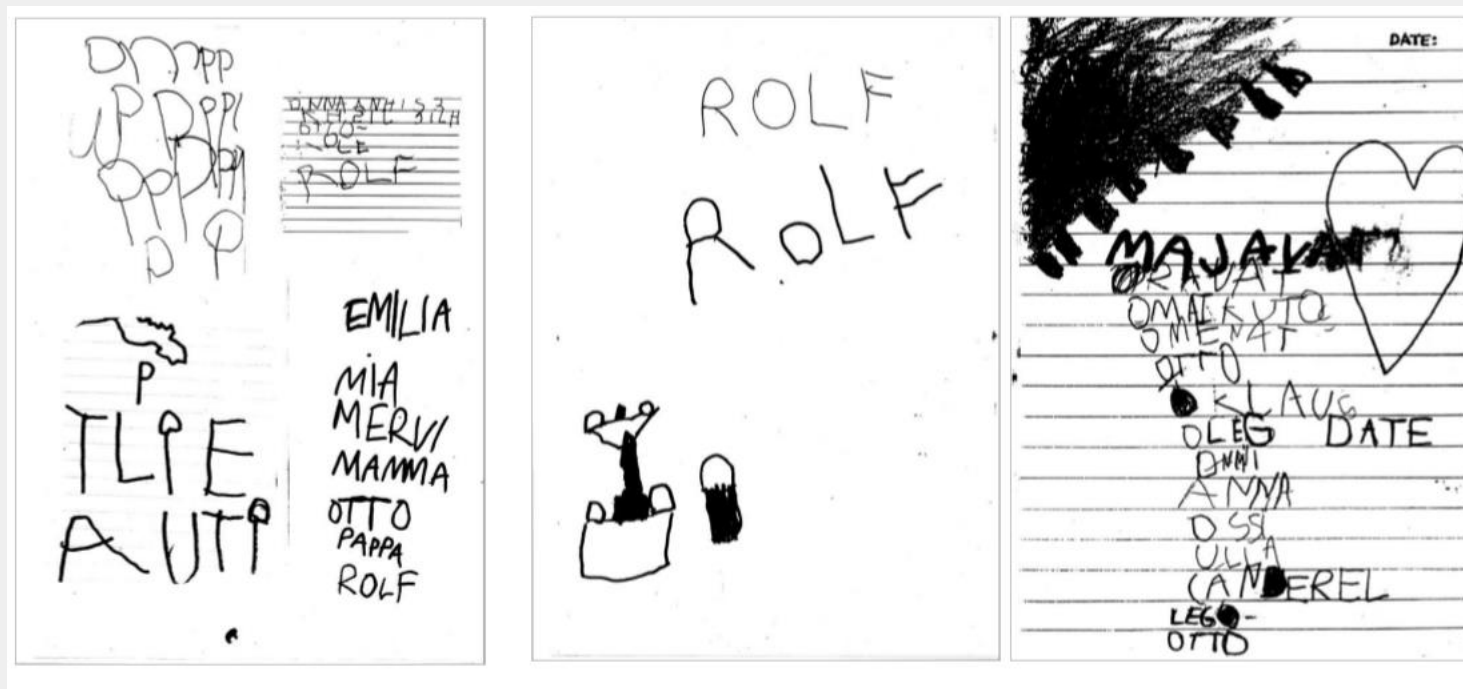

1. Kirjoittaa piirtämällä
2. Piirtää kirjaimia muistuttavia merkkejä

3. Havaitsee yksittäiset kirjaimet
4. Oma nimi kiinnostaa
5. Täydentää puheella omaa kirjoitusta
6. Kyselee aikuiselta
7. Kopioi ympäristön sanoja

8. Havainto: oma puhe ja ajatukset yhteydessä kirjoittamiseen

OLIKERAN KOIRASMM
OLIONNI SACSU/KOLIST
KERANTULIKSAAENI
KOLONTULYSTÄVIA

6-vuotiaan kirjoitusta

Kirjoitusvalmiuksien tukeminen: karkeamotoriikka

- Vartalon ja raajojen liikkeet sekä niiden välinen koordinaatio
- Vartalon ja käsien liikkeet rytmin ja musiikin mukaan
- Kehon tasapainoharjoitukset
- Pallonkäsittelyharjoitukset
- Rentoutusharjoitukset

Karkeamotoriset harjoitteet tukevat aina myös hienomotorista kehitystä!

Kirjoitusvalmiuksien tukeminen: hienomotoriikka

- Kirjoittamisessa vaaditaan silmien ja sormien liikkeiden tarkkaa säätelyä
- Askartelutehtävät: paperin repiminen, muovailu, savityöt, leikkaaminen, liimaaminen, ompelu, rakentelu tikusta/rautalangasta/villalangasta
- Piirtämistehtävät: liidulla ja erilaisilla kynillä, jäljen seuraaminen, sokkelo- ja labyrinttitehtävät, pisteiden yhdistely, kuvioiden jäljentäminen

Vaatii kehittyäkseen säännöllistä harjoittelua esiopetuksessa ja 1. luokalla!

Kirjoitusvalmiuksien tukeminen: visuaalinen havaitseminen

- Avaruudellinen suuntaaminen: muoto, koko, suunta, tila harjoituksia yhdistettynä motorisiin harjoitteisiin, havaitsemistaitojen kehittämiseen, askarteluun, käsitöihin ja piirtämiseen
- Samanlaisuuden ja erilaisuuden havaitseminen
- Kuvion erottaminen taustasta

Huomioi: kirjoitusasento, silmien etäisyys paperista, valaistus, pöydän korkeus, kynäote, rentous ja tauot

Kirjoittaminen alkuopetuksessa

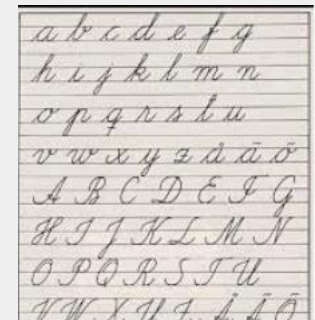
- Käsiala
- Oikeinkirjoitus
- Omat tekstit

Kirjainmuodot

- Kirjainmuotojen synty on historiallisen kehityksen tulos
- Kansainväliset vs. pohjoismaiset vs. oma suomalainen (germaanis-anglikaaninen) perinne ja standardi -> Muutokset liittyvät aikaan, tiedon lisääntymiseen esim. lasten motorisesta kehityksestä, futurologinen ulottuvuus
- Aikuisiän persoonalliset käsialat tulevat ymmärrettäväksi

Mallikirjaimet

- Opetushallitus antoi suosituksen mallikirjaimiksi, -numeroiksi ja muiksi merkeiksi ja ne otettiin käyttöön 1.8.2016 alkaen uusien opetussuunnitelmien käyttöönoton yhteydessä.
- Kirjoittamistapojen muutokset loivat tarpeen mallikirjainten uudistamiselle.
- Vuoden 2016 mallikirjaimet muodostavat vain yhden merkistön, joka toimii sekä ensiaskeleena käsin kirjoittamisen opettelussa että myöhemmin pohjana oman käsialan syntymisessä.
- Uudet mallikirjaimet perustuvat samaan yhteispohjoismaiseen pohjatyöhön, jonka seurauksena mallikirjaimia muokattiin edellisen kerran vuosina 2002–2004.

A B C D E F G H I J

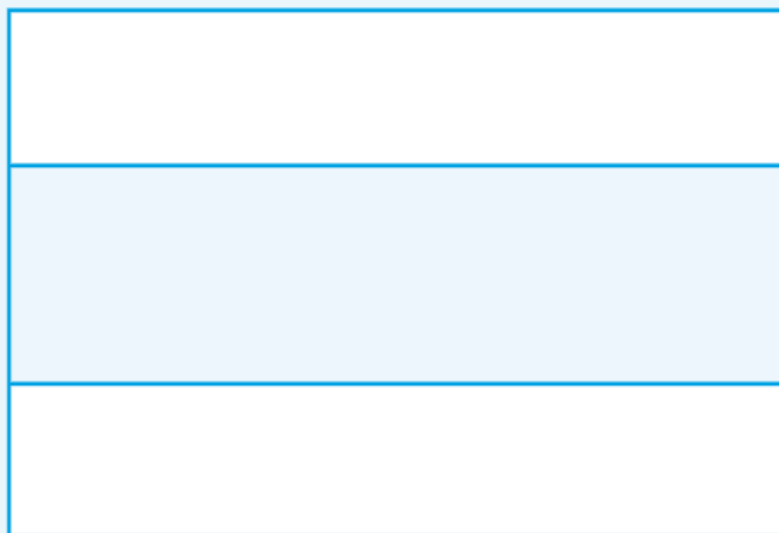
K L M N O P Q R S T U

V W X Y Z Å Ä Ö

a b c d e f g h i j k l m n o p q

r s t u v w x y z å ä ö

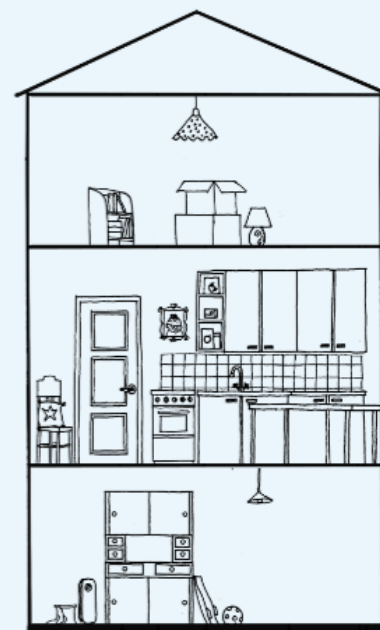

ul-lak-ko

keit-ti-ö

kel-la-ri

Käsiala

- Sujuvuus
- Luettavuus
- Esteettisyys
- Silmä-käsikoordinaatio
- Hienomotoriikka
- Kätsisyys
- Persoonallisuus – kypsytminen – motivaatio
- **Mallit ja ohjaus**
- **Harjoittelu**

Kirjaimen kirjoittaminen: opetuksen eteneminen

- 1. Muotopiirustusharjoitukset ja mielikuvat
- 2. Opettaja piirtää oppilaiden nähden isokokoisen mallikirjaimen ja oppilaat toistavat liikeradan.
- 3. Piirretään ilmaan.
- 4. Piirretään sormella pulpetin kanteen ja kämmeneen. Sanotaan ääneen kirjaimen liikerataa.
- 5. Tutkitaan, miten kirjain sijoittuu viivastoon.
- 6. Harjoitellaan kirjoittamista vihkoon.
- 7. Harjoittelua jatketaan aina kotona.

1 Piirrä samanlaisiksi.

2

X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Kyynä ja haaveta, napin s. 4

2

Kopioi viittä kappaletta.

1 Kulje reitti Uunon luokse.

2 Mitä kirjaimia reitin varrelta löytyi? Löytyi. Ei löytynyt.

K	V	U	I	M	Ö	R	J	Ä	A	E	S	P	T	O
□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

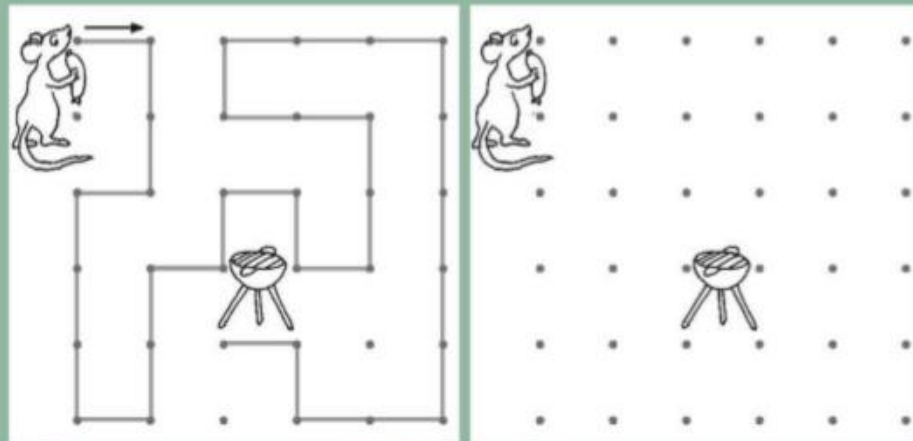
Kopioi viittä kappaletta.

3

Jätkä kirjaimet, napin s. 4

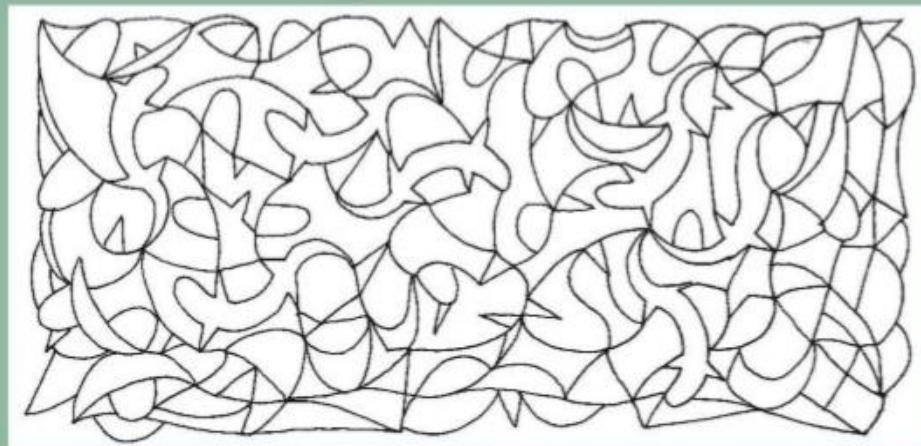
3 Kulje reitti. Piirrä samanlainen reitti.

N

N

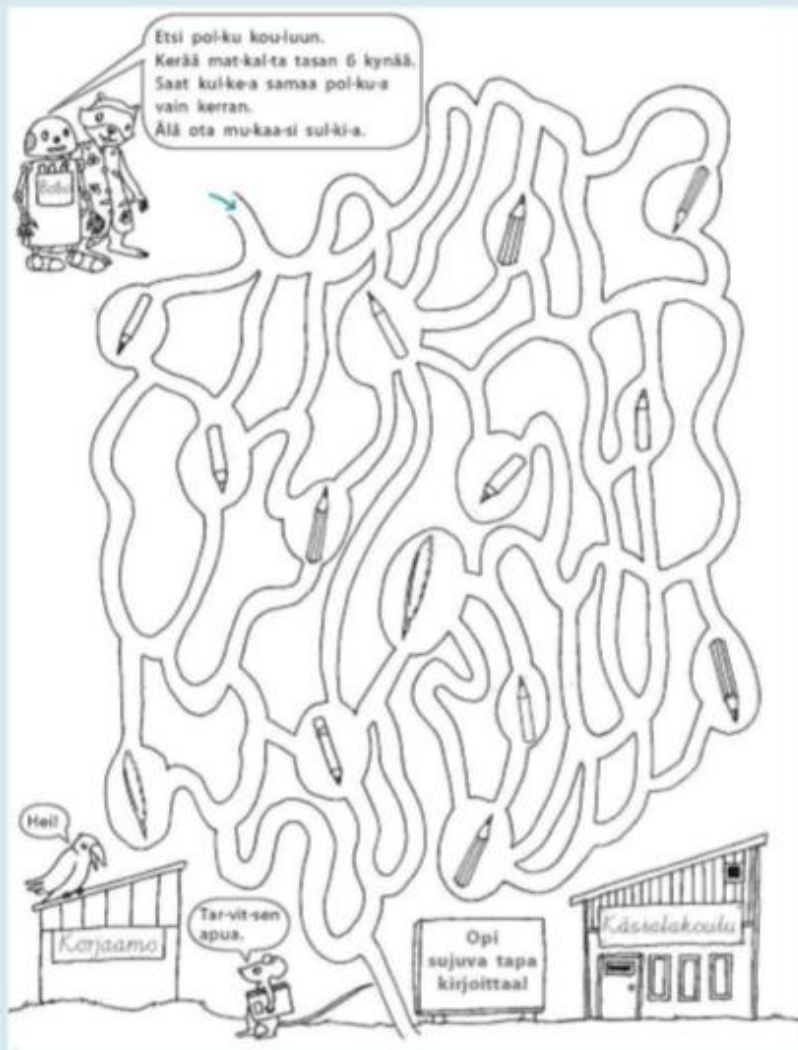
3 Väri-tä kaik-ki si-si-lis-kot.

S

S

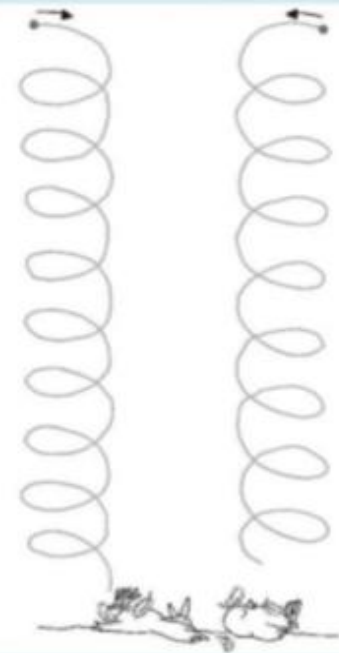

4

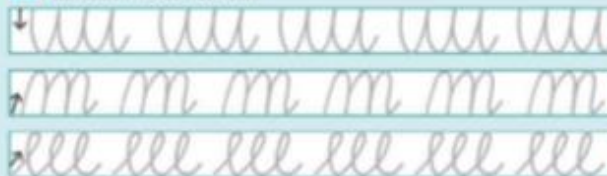
Kopioitu ahdinkomatti.fi-siveltä

1 Tee harjoitukset monta kertaa.

2 Vahvista monta kertaa.

5

Kopioitu ahdinkomatti.fi-siveltä

Kirjain viivastolle

- Mielikuva auttaa: kirjaintarinat
- Tue hienomotoriikkaa: kirjainaskartelu
- Näytä miten kirjain syntyy. -> Oppilaat tekevät perässä.
- Näytä, miten kirjain piirretään viivastolle. ->Oppilaat harjoittelevat toiston kautta.
- Keskeistä on aloituskohta ja piirtämissuunta sekä piirtämisen rytmi.

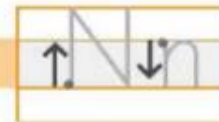

	Nii-lo	nuk-ke	nuo-li
	nak-ki	nuo-li	Nii-lo
	nuk-ke	Nii-lo	nal-le
	nuo-li	nal-le	nak-ki
	nal-le	nak-ki	nuk-ke

in	an	un	on
na	ni	nu	no
naa	nii	nuu	noo
nan	nin	nun	non

21

Kirjaimen piirtäminen

• Kirjaintarinat

- **Pieni n:** Hiiri lähti katsomaan, kuinka paljon kaivossa on vettä. Se laskeutui alas asti ja huomasi, että vesi on melko vähissä ja että kaivossa oli iso keppi. Hiiri pani kepin ämpäriin ja huusi siilille, että vedä ämpäri ylös. Siili nykäisi niin kipakasti, että ämpäri lensi kaarena ilmaan ja takaisin kaivon pohjalle.
- **Iso N:** Hiiri leipoi savesta pitkän pötkön ja nosti sen pystyyn kuivumaan. Mutta voi, pötkö romahti, vain osa jäi pystyyn. Seuraavana aamuna hiiri kipitti katsomaan vahinkoja. Se kipitti ylös ja laski alas. Se nosti loppuosan pystyyn ja kipitti ylös. Se istahti ja ihaili uutta kiipeilytelinettään.

• Kirjainaskartelu KEHYKSET

- Välineet: A4-paperi, viivain, puuvärit
- Piirrä/taittele paperin reunaan kehykset.
- Koristele kehyksen reunat n-kirjaimilla.
- Kehyksen sisälle voi piirtää oman kuvan tai aapisen henkilön.

• Kirjain viivastolle

N- ja n-kirjain piirretään yhdellä vedolla, jolloin kirjain säilyttää muotonsa parhaiten ja ennakoi, miten vastaava kirjoituskirjain piirretään. Palataan riittävän pitkään ylös, ettei n-kirjaimen tule kiilaa vaan se pysyy koossa.

4

N N N N N N N N

Nn Nn Nn Nn Nn Nn

5

 Nin-ni

 Nan-na

Nin-ni ui. Nan-na ui-nuu.

6 Kirjoita sopiva tavu.

 sie- ni no	 Uu- nu no	 o-me- no na
--	--	--

 -ru na no	 -pat nu no	 -ket na nu
--	--	--

 Etsi ap-pisen kuvasta sa-no-ja.
Sanas-sa pi-tää ol-la ai-na-kin kaksi -kir-jainta. Malli: kel-tai-

Kirjoita ohjeiden mukaisesti.

13

1

2

3 Vah-vis-ta kuva ja n-kir-jain. Piir-rä ja kir-joi-ta n-sa-no-ja.

12 Copyright: Anniina Mäkelä

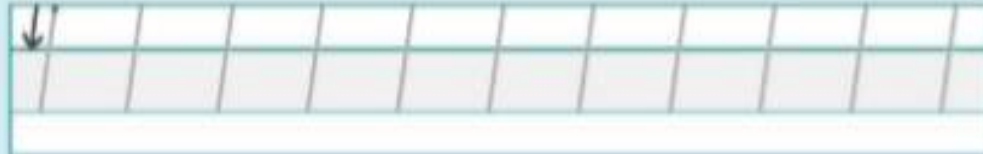
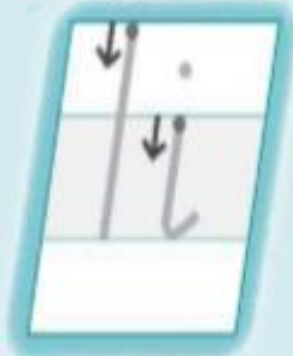

Kirjoituskirjainten oppiminen

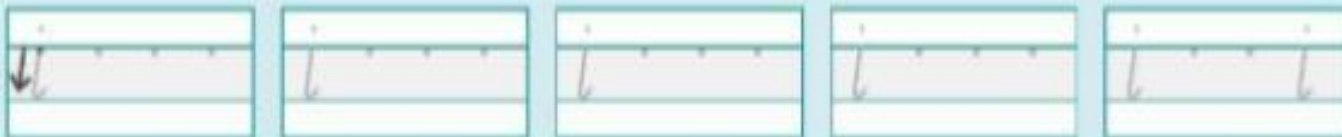
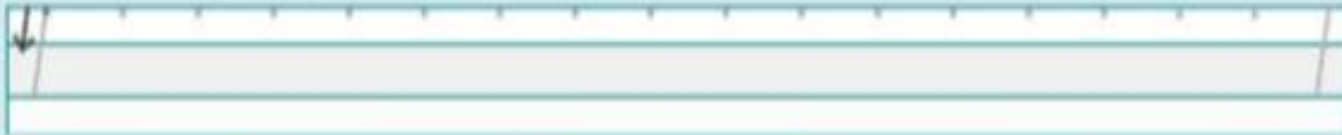
- Tarvitaan selkeää ja tarkkaa opetus.
- Tarvitaan paljon harjoitusta pieninä päiväannoksina ja kotitehtävinä.
- Aluksi kirjoitetaan paljon mallin mukaan, jolloin aloituskohta, piirtämissuunta ja kirjaimen muoto opitaan.
- Tukiopetusta tarvittaessa.

1 Merkitse aloitus-piste jokaiseen kirjaimeseen. Vah-vis-ta kirjaimet.

2 Vah-vis-ta ja kirjoi-ta.

Kirjainten liittäminen

- Ei ole normi vaan suositus!
- Kaikille sama haaste.
- Aluksi opetetaan yksi helppo tapa.
- Myöhemmin lisää vaihtoehtoja ja variaatioita.
- Muistuta myös lapsia, ettei käsi tee samanlaista jälkeä kuin kone.

1 Merkitse aloituspiste jokaiseen kirjaimeseen. Vahvista kirjat.

2 Vahvista ja kirjoita.

3 Vahvista ja kirjoita.

© Koulukirjasto.fi

11

2

1 Merkitse aloituspiste jokaiseen kirjaimen. Vahvista kirjaimet.

2 Vahvista ja kirjoita.

3 Vahvista ja kirjoita.

4 Miten sinä onnistuit?

Oikeinkirjoitus

Sanatasoinen oikeinkirjoitus:

- Selkeä käsiala
- Äänteen kesto
- Äng-äänne
- Erityisongelmat: -hv, -ja, -jä, -mp jne.

Sopimukset:

- Yhdyssanat
- Päätteet: -pa, -pä, -han, -hän
- Lopetusmerkit: piste, ?, !
- Repliikkiviiva

Perustana sanojen tarkka jakaminen tavuiksi

Äänteen kesto:

- Paljon erottelua kuuntelemalla –
- Minimiparit: mato – matto, kuka – kukka

Sanelut: eivät vain kokeita!

- 1. Sano sana. Oppilaat toistavat.
- 2. Oppilas sanoo tavuittain.
- 3. Oppilas kirjoittaa alkutavun/lopputavun/ koko sanan.
- 4. Oppilas lukee, mitä kirjoitti.

Äng-äänne

- Tunnistetaan äänne
- Paljon esimerkkejä, listat apuna
- Opitaan sopimus, koska äänteellä ei ole omaa kirjainta:

Kun äänne kuuluu ensimmäisen kerran merkitään n, jos tavurajan jälkeen äänne kuuluu toisen kerran merkitään g.

Yhdyssanat

- Yhdyssana on kielen keino lyhentää: Maitotölkki on tölkki, jossa on maitoa.
- Lähestytään tekstistä käsin: *Miten kertomuksessa on sanottu yhdellä sanalla...*
- Ei kovin keskeistä opittavaa vielä alkuopetuksessa – vain nominatiivialkuiset

YHDYSSANAN TUNNISTAMISTA VOI KOKEILLA:

- Voiko sanaparin väliin sijoittaa liitepartikkelin (-kin, -kaan), adjektiivin (esim. pieni) tai omistusliitteen (-ni, -si jne.). Jos tämä ei onnistu -> yhdyssana.

Lause ja virke

- Mitä on lausetaju?
- Lauseen tunnistaminen: paljon lauseita suullisesti.
- Lauseen lopetusmerkit
- Ei käytetä käsitettä yhdyslause.
- Harjoitellaan paljon – opitaan eri aikaan.

Iso alkukirjain

- Miksi tarvitaan?
- Käyttö on sopimus
- Lauseen alussa
- Tutuissa nimissä

 Onko sinulla kirjoittajan silmät?

Näen ison alkukirjaimen virkkeeni alussa.
A D H My dog can run fast. T B F

Näen sormivalit kirjoittamieni sanojen välissä.
 My dog can run fast.

Näen tekstissäni kirjaimia myös ullakolla ja kellarissa.
a d g My dog can run fast. f e b

Näen päättövälimerkit virkkeeni lopussa.
My dog can run fast. . ? !

Omat kirjoitelmat

- Kirjoittaminen sujuu
- Kun tekniikka on sujuvaa
- Kun on jotain sanottavaa
- Kun on paljon malleja ja harjoitusta
- Kun on harrastettu suullista kerrontaa
- Kun kirjoitetaan yhdessä

Tuottavan kirjoittaminen kuvasta, aiheesta tai materiaalista (Juel, 1994)

- 1. Lapsi kirjoittaa erillisiä sanoja
- 2. Kokonaisia lauseita, mutta eivät liity toisiinsa
- 3. Kokonaisia lauseita kuvatakseen kuvan asioita
- 4. Yhtenäinen kuvaus hahmosta tai asiasta
- 5. Käyttää taustatietojaan kirjoittaessaan kuvausta
- 6. Hajanainen kertomus tapahtumista
- 7. Kokonainen kertomus, jossa useita osia kertomuksen rakenteesta (aloitus, seuraamukset)
- 8. Kertomuksessa on enemmän kuin yksi kappale, joista vähintään yhdessä on useita osia kertomuksen rakenteesta

Monenlaisia tekstejä

- Puhekuplien täydentäminen
- Listat
- Oma mielipide
- Kortit ja kirjeet
- Ilmoitus ja mainos
- Kysymykset ja vastaukset
- Kirjaselostukset ja arviot
- Mitä uutta opit?
- Suullisesti ja kirjoittamalla esim. kuvasarjoin ja sanoin, matikkakertomukset

Runon kirjoittaminen

- Paljon runojen kuuntelua, lukemista ja esittämistä sekä avaamista yhdessä
- Riimirunoja, nimien täydentämistä
- Myös runoja, joissa ei ole riimejä
- Yhteinen runo, johon jokainen keksii osan esim. Kesä on...
- Runon kirjoittaminen mallin mukaan (esim. 7-rivin timanttiruno)
- Aikaa omien runojen kirjoittamiseen ja lukemiseen

Timanttirunon ohjeet

- Diamantes are seven lines long.
- The first and last lines have just one word.
The second and sixth lines have two words.
The third and fifth lines have three words.
And the fourth line has four words.
- Lines 1, 4, and 7 have nouns.
Lines 2 and 6 have adjectives.
Lines 3 and 5 have verbs.

Noun
Adjective, Adjective
Verb, Verb, Verb
Noun, Noun, Noun, Noun
Verb, Verb, Verb
Adjective, Adjective
Noun

Monsters
Evil, Spooky
Howling, Shrieking, Wailing
Ghosts, Vampires, Goblins, Witches
Flying, Scaring, Terrifying
Creepy, Crawly
Creatures

Riimiparit

- Perhonen ilmassa kiitelee, punaiseen kukkaan...
- Ossin päässä jysähtää, kun Ansa puusta...
- Puussa on piilo, piilosta hyppää...
- Ansa harmista puhisee. Tuuli puissa...
- Ansa on Ossin toveri, Ossi on paras...

Kertomuksen kirjoittaminen on vaativa kirjoittamisen laji

- Aloittelevan kirjoittajan teksti on lähellä puhetta.
- Teksti sisältää puhutun kielen muotoja, toistoa, tilkesanoja (kuten ja siksi)
- Oma ajattelu usein täydentää kirjoitusta.
- Teksti ei vielä etene kovin loogisesti.
- Kertomuksessa on tavallisesti alku ja loppu, mutta tapahtumat puuttuvat.
- Aloitteleva kirjoittaja keskittyy asioihin, joita opettaja korostaa.
- Hän ei osaa kesken kirjoittamisen tutkia omaa tekstiään.
- Hän ei osaa lisätä väliin vaan jatkaa jotain loppuun.
- Hän juuttuu usein johonkin tiettyyn aiheeseen tai esim. dialogimuotoon.

Aloitteleva kirjoittaja tarvitsee paljon malleja, keskustelua ja kokemuksia

- Kehittyvä kirjoittaja – ei virheiden korjaaja
- Yhdessä ja mallin mukaan kertomus suullisesti ja sitten kirjallisesti.
- Tutuista aiheista lyhyitä tekstejä.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

